

Prvi uspjesi doktorskoga studija Translacijska istraživanja u biomedicini (TRIBE)

Treće akademske godine doktorskoga studija TRIBE dočekali smo prve uspjehe naših studenata. Prve godine upisano je 15, a druge godine 12 „trajbovaca“. Iako prema dopusnici godišnje možemo upisati 15 studenata i iako smo imali višak prijavljenih, u drugu smo generaciju upisali manje studenata kako bismo održali kvalitetnu razinu rada sa studentima. Osim toga, upisali smo samo studente za koje smo procijenili da su dovoljno motivirani i da će brzo početi sa svojim doktorskim istraživanjem.

Naime, nakon dugo godina promatranja našega sustava poslijediplomskih studija, jasno nam je da je mentorski sustav usko grlo na kojemu zapinju studenti na svojem putu k doktoratu. Mnogo kolega koji su upisali i odslušali poslijediplomski studij žali se da ne mogu naći mentora ili da imaju mentora koji im nije od velike pomoći. Stoga smo odlučili na TRIBE upisivati samo studente koji već imaju mentora ili im mi možemo pomoći pronaći mentora. Osim mentora, studenti trebaju imati i definiranu ideju o temi svojega doktorskog istraživanja. Pritom nam prosjek ocjena studenta nije presudan, najvažnija nam je motivacija kandidata i dobro definiran plan doktorskoga istraživanja već na samom početku studija.

Da je to formula za uspjeh, pokazuju naši rezultati. Od 15 studenata upisanih u prvu generaciju studija TRIBE, 12 ih je predalo prijedlog teme doktorskoga istraživanja Povjerenstvu za doktorate. Neki su odradili i javnu raspravu, troje ih je objavilo radove na kojima će se temeljiti njihova disertacija, a jedna gotova doktorska disertacija trebala bi biti obranjena ovih dana.

Naš je uvjet da studenti upisuju drugu godinu tek kada polože sve predmete prve godine, a među predmetima prve godine jest i predmet profesora Matka Marušića u okviru kojeg je ispitni zadatak napisati prijedlog teme doktorskoga istraživanja. Dakle, da bi upisali drugu godinu, studenti s mentorom trebaju imati detaljno isplaniran ustroj istraživanja. U uređivanju protokola predloženoga istraživanja studentima pomažu voditelji studija i profesor Marušić.

Težište na studiju stavlja se na izradu doktorskoga istraživanja, tako da studenti više bodova ostvaruju radom s mentorom, a manji je naglasak na nastavi. Predmeti su u službi provedbe istraživanja i prilagođeni potrebama studenata. Velik naglasak stavljen je na opće i generičke vještine. Na predmetu Pisanje znanstvenog članka studenti pišu mali znanstveni rad temeljem unaprijed pripremljenih rezultata i uče koristiti EndNote, program za upravljanje referencama, jer inzistiramo na tome da se reference ne uređuju ručno. Na predmetu Komunikacijske i prezentacijske vještine prošlo ljetu jednu od radionica vodio je Krešimir Macan, najpoznatiji hrvatski stručnjak za PR.

Većina ispita rješava se praktičnim zadacima koji se temelje na odslušanoj nastavi, jer tako odmah vidimo koliko su studenti naučili i treba li nastavu možda mijenjati. U prethodne dvije godine nije bilo problema s ispitima i studenti su uredno položili sve ispite na koje su izišli.

Kako bismo budnost naših „trajbovaca“ održavali na očekivanoj razini, dva puta godišnje održavamo izvješća na kojima pred voditeljima, nastavnicima i kolegama trebaju prezentirati što su napravili u proteklom razdoblju. Ukratko, od TRIBE studenata mnogo očekujemo, ali smo im zato uvijek na raspolaganju i njihov uspjeh doživljavamo kao uspjeh studija i koncepta koji taj studij promovira. Želimo voditi studij u kojem svi studenti doktoriraju, studij na kojem nisu samo broj već ravnopravan partner. I jedva čekamo obrane prvih TRIBE doktorata.

Na kraju jedna ekskluzivna novost samo za čitatelje *Glasnika*. Od ove akademske godine na TRIBE bismo trebali upisati i prve strance. Time će naš fakultet dobiti još jedan izvozni proizvod.

prof. dr. sc. Damir Sapunar
doc. dr. sc. Livia Puljak
Voditelji studija TRIBE

Cochrane doktorat naš je doprinos sintezi medicinskoga znanja

Početak 2009. godine na našem je fakultetu usvojen model doktorata koji se temelji na sustavnome pregledu objavljenom u Cochrane knjižnici. Prihvatanje „Cochrane doktorata“ potaknuto je inicijativom netom osnovanoga Hrvatskoga ogranka Cochrane kolaboracije. Nakon nas, Cochrane doktorat prihvatili su medicinski fakulteti u Mostaru, Osijeku i Rijeci. U Zagrebu ga nisu formalno ugradili u pravilnik, ali imaju obranjene doktorate iz sustavnih pregleda.

U vrijeme pokretanja inicijative za prihvaćanje Cochrane doktorata pojavila se bojazan da se ne radi o „pravome“ znanstvenom radu i da će ljudi olako dobivati radove s malo pretraživanja na internetu, s nekim preglednim člancima. Međutim, pogledajmo brojeve. Tri godine nakon usvajanja modela Cochrane doktorata, prijedlog teme doktorskoga rada koji bi se temeljio na tome modelu prijavila su na našem fakultetu samo četiri studenata. A imamo doslovno stotine studenata koji su poslijediplomski studij završili, a nisu (još) prijavili temu doktorata.

Zašto je samo četvero ljudi odlučilo napraviti takav doktorat ako je to toliko lako i bezvezno? Očito nije baš lako. U tome kontekstu važno je naglasiti niz vrlo važnih informacija o tome što sustavni pregled jest, a što nije, jer se svako malo pojavi prijedlog da bi Cochrane doktorat trebalo ukinuti.

ŠTO COCHRANE SUSTAVNI PREGLED JEST:

Originalan znanstveni rad. To nije primarno, nego sekundarno istraživanje, što znači da se bavi analizom podataka iz primarne literature. Ali jest originalan znanstveni rad sa svim komponentama znanstvenoga istraživanja, od postavljanja hipoteze, pretraživanja literature, dobivanja podataka, analize i interpretacije podataka te pisanja članka.

Omogućuje uštede. Temeljita analiza primarne literature omogućuje dobivanje zbirne informacije o učinkovitosti terapija, što na temelju zakona velikih brojeva daje veću sta-

tističku značajnost dobivenih rezultata. Ovim znanstveno utemeljenim informacijama omogućuje se ušteda u provođenju daljnjih nepotrebnih istraživanja ili primjene dokazano neučinkovite intervencije, a time i bolja uporaba oskudnih resursa i kvalitetnija briga za pacijente.

Praktičan. Ovim se rješava kronični problem nedostatka (kvalitetnih) mentora za poslijediplomske studente. Nije potreban ni laboratorij ni pristup pacijentima za provedbu istraživanja.

Kvalitetan. Za izradu sustavnih preglednih članaka u Cochrane knjižnici koristi se vrlo stroga metodologija, navedena u preko 20 poglavlja Cochrane priručnika, kako bi se održala razina „zlatnoga standarda“ znanstvene literature.

Relevantan. Objavljen u časopisu visokoga čimbenika odjeka od 5,912, čini ga jednim od 10 najcitiranijih medicinskih časopisa u svijetu. Toliko „teži“ Cochrane knjižnica. Sustavni pregledni članci Cochrane knjižnice nisu bez razloga toliko citirani.

Reproducibilan. Kod sustavnoga preglednog članka analizira se literatura na sistematičan i sveobuhvatan način na temelju strogo definirane strategije pretraživanja te se bira po kriterijima koji su unaprijed zadani.

Korišten. Od osnutka Hrvatskog ogranka Talijanskog Cochrane centra zabilježen je 103.391 pristup Cochrane knjižnici iz Hrvatske, a ukupan broj pretraživanja bio je 265.605 do početka prosinca ove godine. Pregledano je 62.537 sažetaka Cochraneovih sustavnih preglednih članaka.

Korisniji od nekvalitetnih primarnih studija. S malo novca u našoj akademskoj zajednici rade se skromni radovi koji se objavljuju u skromnim časopisima. Utjecaj tih publikacija i doktorata vrlo je upitan. S druge strane, sustavni pregledi temelj su modernih kliničkih smjernica. U situaciji kada nemamo dovoljno novca za istraživanja, nužno je razmotriti mogućnost znanstvenoga rada koji će biti važan za zdravlje ljudi širom svijeta, a ne iziskuje velika materijalna sredstva. Za izradu sustavnoga pregleda istraživačima je potreban pristup internetu, izvrsno znanje engleskoga jezika i ogromna volja za učenjem.

ŠTO COCHRANE SUSTAVNI PREGLED NIJE:

Nije običan pregledni članak. „Sustavni“ znači da autori trebaju napraviti strategiju pretraživanja i proučiti svaki, ali baš svaki članak koji im iziđe kao rezultat istraživanja. Treba

nabaviti puni tekst članka i dobro proučiti odgovara li postavljenom pitanju.

Nije ga lako napraviti. Znamo to iz osobnoga iskustva. Na jednome radimo već dvije godine i mislimo da će nama i suradnicima trebati još barem pola godine kako bismo ga završili, ako ne i više. Osobito je teško zbog toga što u našoj sredini nema mnogo kolega s iskustvom izrade sustavnih pregleda pa se za savjete i pomoć često trebamo obraćati kolegama iz inozemstva.

Nije nužno savršen. Iako su sustavni pregledi na vrhu piramide dokaza u medicini, to ne znači da su savršeni. Ali upravo se zbog toga u Cochrane knjižnici objavljuje najprije protokol. To znači da svatko na svijetu može pročitati koje metode autori namjeravaju primijeniti u svojem Cochrane sustavnome pregledu. I svatko ih može kritizirati, uključujući i naše Povjerenstvo za doktorate, ako smatra da objavljeni protokol nije dovoljno dobar. Svaki Cochrane autor dužan

je u roku od šest mjeseci na kritike odgovoriti i po potrebi popraviti svoj rad. Biranjem recenzenata koji imaju iskustva u izradi sustavnih preglednih članaka, a ne recenzenata koji se generalno razumiju u temu istraživanja, i naš fakultet može sudjelovati u poboljšanju kvalitete Cochrane sustavnih pregleda.

Hrvatska i naša susjedna Bosna i Hercegovina nisu jedina mjesta u svijetu gdje se priznaju sustavni pregledi kao model doktorata. Takav oblik istraživanja potiče se i drugdje, pa je to svjetski trend kojeg se i mi trebamo držati. Hrvatski Cochrane ogranak neprestano dobiva pozive za provođenje edukacije o sustavnim pregledima u cijeloj našoj regiji, što znači da imamo mogućnost biti regionalni vođe u sintezi medicinskoga znanja. Cochrane doktorat jedan je od načina na koji mi možemo promijeniti svijet.

dr. sc. Irena Zakarija Grković
doc. dr. sc. Livia Puljak

EBM aktivnosti Obiteljske medicine

U prosincu 2011. godine Katedra obiteljske medicine Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu osnovala je **časopisni klub obiteljske medicine**, čija je voditeljica dr. sc. Davorka Vrdoljak, asistentica na toj katedri. Redoviti sastanci kluba održavaju se jednom mjesečno (svakog trećeg četvrtka u 19,30 h). Pravilno se izmjenjuju kritičko čitanje unaprijed poslanoga znanstvenog članka i rasprava o njemu te traženje odgovora na pitanje koje se pojavilo u svakodnevnome radu obiteljskoga liječnika (bilo iz područja dijagnostike, liječenja ili prognoze) praktičnim pretraživanjem EBM izvora u kompjutorskoj učionici.

Na kongresu Hrvatske udružbe obiteljske medicine (HUOM) održanom u svibnju 2012. godine u Dubrovniku te na kongresu Koordinacije hrvatske obiteljske medicine (KoHom) održanom u listopadu 2012. u Bolu na otoku Braču, dr. sc. Davorka Vrdoljak održala je zapažene **prezentacije o značenju medicine utemeljene na dokazima** u svakodnevnomu radu obiteljskoga liječnika. Naglasak je bio stavljen na dostupnost i realnu mogućnost pretraživanja EBM izvora tijekom konzultacije, u svakodnevnome radu obiteljskih liječnika.

U listopadu 2012. godine Katedra obiteljske medicine splitskoga Medicinskog fakulteta održala je poslijediplomski tečaj trajnoga medicinskog usavršavanja I. kategorije, **Znanstveno-istraživački rad u obiteljskoj medicini**. Voditelji

tečaja bili su prim. dr. Dragomir Petric i prof. dr. sc. Mirjana Rumboldt. Na tečaju koji se odvijao tijekom dvaju uzastopnih vikenda našlo se mjesta i za teme „Kritička prosudba objavljenog članka, sistematski pregled literature (Cochrane Collaboration)“ dr. sc. Irene Zakarija Grković, sudirektorice Hrvatskoga ogranka Cochrane centra (HOTCC), kao i „EBM, POEMs, PEARLS“ dr. sc. Davorka Vrdoljak, novoizabrane training koordinatorice HOTCC-a.

Od studenoga 2012. godine započelo je **prevođenje s engleskoga na hrvatski jezik tzv. PEARLS-a** (engl. *Practical Evidence About Real Life Situations*). Ove kratke i na dokazima utemeljene odgovore na važna klinička pitanja („bisere“) sustavno priređuje i na svojim mrežnim stranicama <http://www.cochraneprimarycare.org/pearls> objavljuje novozelandski *Cochrane primary care field* pod vodstvom profesora Brucea Arolla. Dobivši dozvolu profesora Arolla za prevođenje, skupina entuzijastičnih hrvatskih Cochraneovaca „bisere“ vrijedno prevodi i dostavlja urednici Cochrane zanimljivosti u *Liječničkim novinama*, doc. dr. sc. Liviji Puljak, koja ih potom dorađuje i uređuje za objavu. Na taj se način brojnim čitateljima *Liječničkih novina* nude zanimljive novosti iz znanstvenoga svijeta i prikazuju rezultati najkvalitetnijih istraživanja važnih za svakodnevni rad obiteljskih liječnika.

dr. sc. Davorka Vrdoljak, dr. med